

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ถอดบทเรียนการเจรจาความตกลงการค้าเสรี
(Free Trade Agreement: FTA) ของ
สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA) กับประเทศต่าง ๆ
ด้านสิทธิและสิทธิข้างเคียง

จัดทำโดย นางสาวนวิรัตน์ ตันกมลასน์
รหัส 15036

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ถอดบทเรียนการเจรจาความตกลงการค้าเสรี
(Free Trade Agreement: FTA) ของสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA)
กับประเทศต่าง ๆ ด้านสิทธิและสิทธิข้างเคียง

จัดทำโดย นางสาวนวรรตน์ ตันกมลასน์
รหัส 15036

หลักสูตรนักรบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต สุพัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต กิตติพงษ์ ณ ระนอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์ ดร. พลภัทร บุราคม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ไทยและสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association) หรือ EFTA ได้มีการเจรจาความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) มาแล้ว 10 รอบ นับตั้งแต่ปี 2565 ประกอบด้วย การเจรจารวม 16 กลุ่ม รวมถึงทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่ง EFTA ให้ความสำคัญ ประกอบด้วย หัวข้อการเจรจารวม 10 หัวข้อ รวมถึงเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง โดยการศึกษานี้เป็นกรอบบทเรียนการทำ FTA ของ EFTA กับประเทศต่าง ๆ 4 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ โดยเฉพาะด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง เนื่องจากเป็น FTA ที่เจรจาเสร็จและเผยแพร่เรียบร้อยแล้ว โดยเปรียบเทียบรายละเอียดข้อบทของแต่ละประเทศดังกล่าว ทั้งที่เหมือนและต่างกันในประเด็นต่าง ๆ อาทิ นิยามทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง เครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร การเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการเจรจาของไทยกับ EFTA หรือกับคู่เจรจาอื่น ๆ ต่อไป

ข้อบทเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงที่ EFTA ทำกับคู่เจรจา 4 ประเทศ ดังกล่าวสามารถจัดแบ่งข้อเรียกร้องได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) เน้นเฉพาะการให้ความคุ้มครองตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านลิขสิทธิ์ฯ หากไทยได้รับข้อเรียกร้องในเรื่องนี้ก็ต้องมีการเจรจาต่อรองกับ EFTA เพื่อขอเวลาในการศึกษาและเตรียมการรองรับอย่างน้อย 3-5 ปี เนื่องจากไทยยังไม่ได้เป็นภาคีทั้งหมด (2) ครอบคลุมการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเฉพาะสำหรับเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ ซึ่งหากไทยได้รับข้อเรียกร้องในเรื่องนี้ก็ไม่น่าเป็นที่กังวล เนื่องจากไทยมีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์อยู่แล้ว และ (3) ครอบคลุมการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท ซึ่งหากไทยได้รับข้อเรียกร้องในเรื่องนี้ต้องมีการเจรจาที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิกับประโยชน์สาธารณะที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศ ซึ่งต้องให้สอดคล้องกับความตกลงที่เกี่ยวข้องขององค์การการค้าโลก

ในการนี้ ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้ การเร่งรัด กำกับ และกวดขันการดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อยกระดับการบังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครอง การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศโดยเร็ว การจัดทำยุทธศาสตร์ในการเจรจาต่อรองที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์สูงสุด การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาระบบและยกมาตรฐานการดำเนินงานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การจัดตั้งกลไกเพื่อรองรับ เยียวยา และบรรเทาผลกระทบเชิงลบจากการปฏิบัติตามพันธกรณีของความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดมาตรการในการสร้างความตระหนักรู้แก่ทุกภาคส่วนเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

กิตติกรรมประกาศ

รายงานส่วนบุคคลฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 15 ซึ่งเป็นหลักสูตรของกระทรวงการต่างประเทศ โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่เล็งเห็นความสำคัญในการเข้ารับการอบรม นบท. นี้ และยังได้รับการสนับสนุนข้อมูลสำหรับการจัดทำรายงานฉบับนี้ ทั้งจากข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกองพัฒนาความร่วมมือทรัพย์สินทางปัญญา อดีตผู้บริหารกรมทรัพย์สินทางปัญญา และแหล่งข้อมูลวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ อาทิ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ European Free Trade Association (EFTA) องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) รวมทั้งคณะร่วมเจรจาจัดทำ FTA กับ EFTA ด้านทรัพย์สินทางปัญญาทุกท่านในช่วงหนึ่งปีกว่าที่ผ่านมา และที่สำคัญคุณคณาจารย์ที่ปรึกษาของ นบท. 15 ทั้งท่านเอกอัครราชทูต สุพัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์ ท่านเอกอัครราชทูต กิตติพงษ์ ณ ระนอง และ ศ. ดร. พลภัทร บุราคม ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำสำหรับการจัดทำรายงานฉบับนี้ ซึ่งถ้าขาดการสนับสนุนดังกล่าว ก็คงไม่สามารถได้รับโอกาสในการเข้ารับการอบรมและได้เขียนรายงานฉบับนี้ ได้สำเร็จ ดังนั้น ผู้เขียนต้องขอแสดงความขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

นวรัตน์ ตันกมลასัน

กันยายน 2567

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา	1
1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	3
บทที่ 2 การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและผลการศึกษา	6
2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา	6
2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา	9
2.3 สรุปผลการศึกษา	20
บทที่ 3 ข้อเสนอ	22
3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	22
3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	23
บรรณานุกรม	25
ประวัติผู้เขียน	27

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในสนธิสัญญา FTA ของ EFTA กับประเทศต่าง ๆ	9
ตารางที่ 2	การเข้าเป็นสมาชิกสนธิสัญญาต่างๆ โดยไทยและประเทศที่ศึกษา	13
ตารางที่ 3	การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง 15 ในสนธิสัญญา FTA ของ EFTA กับประเทศต่าง ๆ	14

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้สืบเนื่องมาจากสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association) หรือ EFTA เป็นกลุ่มประเทศขนาดเล็กในทวีปยุโรป (แต่ไม่ได้เป็นสมาชิก EU) ประกอบด้วย สมาชิก 4 ประเทศ คือ สวิตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ ไอซ์แลนด์ และลิกเตนสไตน์ มีประชากรประมาณ 14.4 ล้านคน มีรายได้ต่อหัวสูงอยู่ที่ประมาณ 70,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี เป็นตลาดการค้าที่มีศักยภาพ มีกำลังซื้อสูง มีความโดดเด่นด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และยังมี ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจการค้ากับสหภาพยุโรป (European Union) หรือ EU อย่างใกล้ชิด รัฐบาลไทยจึงมีนโยบายให้มีการเจรจาจัดทำสนธิสัญญาการค้าเสรี (Free Trade Agreement) หรือ FTA กับ EFTA เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจและกฎระเบียบในเรื่องต่าง ๆ ของไทยให้เป็น มาตรฐานสากลมากขึ้น

ไทยและ EFTA ได้เคยเจรจาจัดทำ FTA กันมาแล้วในอดีตเมื่อ พ.ศ. 2548 ซึ่งในครั้งนั้นได้มีการเจรจากันแล้ว 2 รอบ คือ รอบที่ 1 เมื่อวันที่ 11-15 ตุลาคม 2548 ณ จังหวัดภูเก็ต และรอบที่ 2 เมื่อวันที่ 16-20 มกราคม 2549 ณ จังหวัดเชียงใหม่ มีสาระครอบคลุมการเปิดตลาดสินค้าเกษตร พื้นฐาน สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าประมง และสินค้าเกษตรแปรรูป การค้าบริการ การลงทุน มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช อุปสรรคทางเทคนิคทางการค้า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการเยียวยาทางการค้า นโยบายการแข่งขัน การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ และกลไกยุติข้อพิพาท รวมถึง การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งมีข้อเรียกร้องที่ครอบคลุมทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท สำหรับข้อบทร้องสิทธิและสิทธิข้างเคียงซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาหนึ่งที่ EFTA ให้ความสำคัญ EFTA ได้เรียกร้องให้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ขยายการคุ้มครองงานอันมี ลิขสิทธิ์ และบังคับใช้กฎหมายที่สูงและเข้มแข็งมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเจรจา ได้หยุดชะงักไปเมื่อ เดือนกันยายน 2549 เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองของไทย

จนกระทั่ง พ.ศ. 2562 ฝ่าย EFTA ได้ส่งหนังสือแจ้งความประสงค์ในการฟื้นเจรจา FTA กับ ไทยอีกครั้ง ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ โดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ได้มีการศึกษาประโยชน์และ ผลกระทบจากการฟื้นการเจรจา FTA ไทยและ EFTA รวมถึงเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา/อุปสรรค และการเตรียมความพร้อมเพื่อบรรเทาผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ตลอดจนการหารือภาคส่วนและ

ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความตระหนักรู้ รับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะต่อการเปิด การเจรจา โดยผู้มีส่วนได้เสียต่างก็สนับสนุนและไม่ขัดข้องที่ไทยจะเปิดการเจรจากับ EFTA เพราะ เล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับทางด้านการค้าและการลงทุน แต่ก็ให้ข้อสังเกตว่า อาจมีความท้าทาย สำหรับไทยในเรื่องกฎระเบียบการค้าของประเทศสมาชิก EFTA ที่มีมาตรฐานสูง ซึ่งอาจส่งผลให้ ผู้ประกอบการไทยต้องเตรียมพัฒนาและยกระดับมาตรฐานในการผลิตสินค้าให้เป็นที่ยอมรับ ตามมาตรฐานสากล รวมทั้งภาครัฐและเอกชนของไทยต้องมีระยะเวลาในการปรับตัวที่เหมาะสม

ต่อมา ในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคม 2564 ถึงเดือนมีนาคม 2565 กรมเจรจาการค้า ระหว่างประเทศได้สอบถามความเห็นและได้เชิญภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคเกษตร ภาคประชาสังคม และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องของสภาผู้แทนราษฎรและ วุฒิสภาประชุมหารือหลายครั้ง เพื่อจัดทำร่างกรอบการเจรจาสนธิสัญญาการค้าเสรีระหว่างไทยกับ EFTA มีเป้าหมายให้การเจรจาในภาพรวมเกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศ โดยคำนึงถึงความพร้อม ระดับการพัฒนา และภูมิคุ้มกันของไทย ตลอดจนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการประชุม คณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนมิถุนายน 2565 ได้เห็นชอบให้เปิดการเจรจา FTA กับ EFTA และเห็นชอบ ร่างกรอบการเจรจา โดยตั้งเป้าให้การเจรจา แล้วเสร็จภายใน 2 ปี หรือภายในปี 2567

ปัจจุบันไทยได้มีการเจรจา FTA กับ EFTA มาแล้ว 10 รอบ ประกอบด้วย การเจรจา รวม 16 กลุ่ม ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ EFTA ให้ความสำคัญ โดยในกลุ่มทรัพย์สิน ทางปัญญา จะประกอบด้วย หัวข้อเจรจาที่สำคัญรวม 10 หัวข้อ และลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงก็เป็น หัวข้อสำคัญหนึ่งในการเจรจา เนื่องจาก EFTA เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงจำนวนมาก จึงต้องการเรียกร้องให้มีความคุ้มครองที่เข้มแข็ง และมีการปราบปรามการละเมิดงานอันมีลิขสิทธิ์ อย่างเคร่งครัด รวมถึงการเอาผิดลงโทษผู้ละเมิดอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องที่อาจเกินมาตรฐานสากล กฎหมายและแนวปฏิบัติของไทย ในรอบต้น ๆ ของการเจรจา EFTA มีทำที่ที่เข้มแข็งในการเรียกร้อง ให้ไทยมีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่มากขึ้นกว่ากฎหมายในปัจจุบัน อาทิ สิทธิบัตร ข้อมูลที่ไม่เปิดเผย เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การเข้าภาคีสันธิสัญญา ระหว่างประเทศ รวมถึงลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง อย่างไรก็ตาม ในรอบหลัง ๆ EFTA เริ่มแสดงท่าทีที่ ยืดหยุ่นมากขึ้น และคงเหลือไว้ซึ่งข้อเรียกร้องที่ EFTA ให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น อาทิ สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ ข้อมูลที่ไม่เปิดเผย

ดังนั้น จากการที่ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมเจรจา FTA กับ EFTA และได้มีการศึกษาข้อบทของ FTA ที่ EFTA ได้จัดทำกับประเทศต่าง ๆ จึงเห็นควรที่จะศึกษาและถอดบทเรียนการทำ FTA ของ EFTA กับ 4 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย จอร์เจียฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะ สำหรับการเจรจา FTA ของไทยกับ EFTA โดยเฉพาะด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง เพื่อใช้

ประกอบการพิจารณาของระดับนโยบายในการจัดทำที่สำหรับการเจรจา FTA นี้และ/หรือ การเจรจาในลักษณะเดียวกันของไทยในอนาคตต่อไป

1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บท เพื่อใช้เป็นกรอบการบริหารราชการของประเทศ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์และกรมทรัพย์สินทางปัญญาก็ได้กำหนดแผนปฏิบัติการกระทรวงและแผนยุทธศาสตร์กรม ตามลำดับ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทดังกล่าว โดยขอวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการที่การเจรจา FTA ไทยกับ EFTA มีความสำคัญและสอดคล้องตามลำดับ ดังนี้

1.2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2579)

มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน ยุกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม¹ นอกจากนี้ ยังมีการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ที่ประกอบด้วย 6 ด้าน โดยมีด้านหนึ่ง คือ ด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายรายได้ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

โดยจะเห็นได้ว่า การเจรจา FTA ไทยกับ EFTA ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจาก FTA จะช่วยเปิดตลาดให้ผู้ประกอบการไทยส่งออกสินค้าไปสู่ตลาดนานาชาติ เพิ่มมูลค่าในทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก พัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งยังสนับสนุนการทำความร่วมมือทางด้านศุลกากร ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลการลักลอบสินค้าอันตรายและสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ รวมทั้งยังสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่น ๆ และช่วยพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตได้อีกด้วย ดังนั้น การเจรจา FTA ไทยกับ EFTA จึงมีความสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในด้านดังกล่าว

¹ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 7.

1.2.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566-2580²

การเจรจา FTA ไทยกับ EFTA จะเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องตามแผนแม่บทที่สำคัญใน 2 ประเด็น ได้แก่

1) ด้านการต่างประเทศ FTA จะเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการเสริมสร้างความมั่นคงของไทย เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านความร่วมมือกับมิตรประเทศทั่วโลก ส่งเสริมศักยภาพหน่วยงานไทยและคนไทย ยกกระดับมาตรฐานการพัฒนาภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ และสร้างเกียรติภูมิและอำนาจต่อรอง รวมถึงพัฒนาการดำเนินงานด้านการต่างประเทศให้มีพลวัตและมีเอกภาพระหว่างทุกภาคส่วนของประเทศ

2) ด้านผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ การเจรจา FTA จะเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการยุคใหม่มีทักษะ มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมในการสร้างรูปแบบธุรกิจ นวัตกรรมของสินค้าและบริการ และนวัตกรรมในกระบวนการผลิตสินค้าและการให้บริการ ตลอดจนมีทักษะในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล เพื่อการดำเนินธุรกิจ และมีความสามารถในการเข้าถึงตลาดทั้งในและต่างประเทศ อันครอบคลุมถึงผู้ประกอบการทุกระดับ รวมถึงวิสาหกิจรูปแบบต่าง ๆ ทั้งวิสาหกิจระยะเริ่มต้น วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม และเกษตรกรทั้งรายเดิมและรายใหม่ที่ต้องการขยายธุรกิจ

1.2.3 แผนปฏิบัติการกระทรวงพาณิชย์

กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นให้กระทรวงพาณิชย์ เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการค้าด้วยการตลาด 5.0 ภายในปี 2570 ภายใต้บริบทที่ตอบสนองและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ประกอบการเกษตรกร ประชาชน รวมทั้งผลักดันเศรษฐกิจการค้าไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน³ แบ่งเป็น 4 ประเด็น โดยประเด็นสำคัญหนึ่งคือการเจรจา FTA ช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการฯ ให้บรรลุผลได้ คือ ในประเด็นการสร้างขีดความสามารถการแข่งขันระหว่างประเทศ ซึ่งมีเป้าหมาย 2 เป้าหมาย ได้แก่ (1) การให้ไทยเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์กับประเทศคู่ค้าสำคัญ ซึ่งรวมถึงการเจรจา FTA และ (2) ไทยมีขีดความสามารถในการขยายตลาดและดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศและการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น

² แผนแม่บท ประกอบด้วย 23 ประเด็น อาทิ ความมั่นคง การต่างประเทศ การเกษตร การท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล และผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่

³ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี ของกระทรวงพาณิชย์ (พ.ศ. 2566-2570), กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2565, หน้า 1.

1.2.4 แผนยุทธศาสตร์กรมทรัพย์สินทางปัญญา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

มีวิสัยทัศน์ คือ เป็นหน่วยงานหลักในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยทรัพย์สินทางปัญญา⁴ และแบ่งยุทธศาสตร์ย่อยเป็น 2 ประการ ได้แก่

- 1) ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคและใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์
- 2) พัฒนาระบบคุ้มครองและปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาให้สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งการเจรจา FTA จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ส่งเสริมการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในและต่างประเทศ และยังเป็นการบูรณาการสร้างความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

⁴ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, แผนยุทธศาสตร์กรมทรัพย์สินทางปัญญา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570), กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์, 2565, หน้า 2.

บทที่ 2

การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและผลการศึกษา

2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา

EFTA มีศักยภาพในการเป็นหุ้นส่วนและพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญ เกื้อหนุนต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทย และสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และนโยบายไทยแลนด์ 4.0 การเจรจาจัดทำ FTA กับ EFTA จะช่วยเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคและผู้นำเข้าในการนำเข้าวัตถุดิบสำหรับผลิตสินค้าในด้านการลงทุน ซึ่ง EFTA สามารถใช้ไทยเป็นฐานการผลิต โดยนำเข้าวัตถุดิบจาก EFTA มาผลิตหรือประกอบในไทยเพื่อส่งออกไปยังภูมิภาคเอเชีย

การจัดทำ FTA ไทยกับ EFTA จะเป็น FTA ฉบับแรกที่ไทยจัดทำกับกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป ซึ่งจะมีมาตรฐานสูงสุดที่ไทยเคยมีมา จึงอาจเรียกได้ว่า เป็น FTA ยุคใหม่ (“new generation FTA”) ของไทยที่มีการรวมประเด็นการค้าใหม่ ๆ อาทิ เรื่องสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญา การแข่งขันทางการค้า และการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้าไปด้วย โดยจากการคาดการณ์การทำ FTA กับ EFTA จะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน ตั้งแต่ GDP ของไทยจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.179 หรือประมาณ 898 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การส่งออกของไทยไป EFTA จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 38 หรือประมาณ 262 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การนำเข้าของไทยจาก EFTA จะเพิ่มขึ้น 14.8 หรือประมาณ 210 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การเปิดตลาดการค้าบริการและลงทุนในระยะยาวจะทำให้สวัสดิการสังคมของไทยเพิ่มขึ้น 2,670,943 และ 1,789 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ EFTA จะลดภาษีให้ไทย ทั้งสินค้าเกษตรและอาหาร (เช่น ข้าว ข้าวโพดหวาน เนื้อสุกรและเครื่องใน อาหารทะเล แปรรูป) เครื่องแต่งกาย ยานยนต์และชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์ประมง (เช่น ซอสพริก น้ำปลา) สำหรับกลุ่มสินค้าที่คาดว่าไทยจะนำเข้าจาก EFTA มากขึ้น เนื่องจากเป็นวัตถุดิบสำคัญในกระบวนการผลิตของไทย อาทิ อัญมณีและเครื่องประดับ เครื่องสำอาง ปุ๋ยเคมี นาฬิกาและส่วนประกอบ

สำหรับประโยชน์ที่จะเกิดในด้านการลงทุน คาดว่า ไทยจะสามารถดึงดูดนักลงทุนของ EFTA เข้ามาใช้ไทยเป็นฐานการผลิต โดยนำเข้าวัตถุดิบจาก EFTA มาผลิตหรือประกอบในไทยเพื่อส่งออกไปยังภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งดึงดูดการลงทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ EFTA มีศักยภาพ ส่วนในสาขาบริการและลงทุนที่คาดว่า EFTA จะเข้ามาลงทุนมากขึ้น เช่น บริการการเงิน โทรมนาคม บริการด้านสุขภาพ พลังงานสะอาด บริการด้านวิชาชีพ ขณะเดียวกันไทยก็อาจขยายการลงทุนเข้าไปในกลุ่มประเทศ EFTA มากขึ้นจากที่ไทยไปลงทุนอยู่แล้ว เช่น ในธุรกิจค้าปลีก และ

สาขาบริการและการลงทุน ที่คาดว่าไทยจะส่งออกหรือลงทุนใน EFTA เพิ่มขึ้น เช่น อุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป พลังงาน นอกจากนี้ ในแง่ของการค้าที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การทำ FTA กับ EFTA จะเป็นโอกาสดีในการสร้างความร่วมมือเรื่องนโยบายเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) โดยการถ่ายทอดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับธุรกิจสีเขียว ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูงระหว่างผู้ประกอบการ รวมถึง MSMEs โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการคาร์บอนเครดิตที่ EFTA มีระบบที่ดี ซึ่งจะสนับสนุนเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของไทย

อย่างไรก็ดี ความท้าทายในการเจรจา FTA กับ EFTA คือ เรื่องมาตรฐานและกฎระเบียบด้านการค้าที่มีมาตรฐานสูง รวมถึงด้านทรัพย์สินทางปัญญา อาจส่งผลให้เป็นอุปสรรคต่อการค้า ซึ่งผู้ประกอบการไทยต้องเตรียมพัฒนาและยกระดับมาตรฐานในการผลิตสินค้าให้เป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล และควรต้องมีระยะเวลาในการปรับตัวที่เหมาะสม⁵

กรอบการเจรจา ล่าสุดที่คณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้เห็นชอบเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2565 ซึ่งไม่ต่างจากกรอบการเจรจา ที่ ครม. เคยเห็นชอบแล้วเมื่อปี 2556 มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ให้ระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาสอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของไทย นโยบายของรัฐบาล หรือแนวทางในการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญา ที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความสมดุลระหว่างการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและประโยชน์สาธารณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการและบริบทของประเทศ โดยมีระยะเวลาการปรับตัวที่เหมาะสม ในส่วนที่จะกระทบต่อระบบสุขภาพและสาธารณสุข ให้ระดับการคุ้มครองสอดคล้องกับความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights : TRIPs) ขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) หากจำเป็นที่จะต้องปรับระดับการคุ้มครองในประเด็นดังกล่าว ต้องมีการศึกษาผลกระทบต่อระบบสุขภาพและสาธารณสุข และหารือภาคส่วนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนเสนอระดับนโยบาย โดยมีระยะเวลาปรับตัวที่เหมาะสมและมีมาตรการรองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบด้วย

2) ส่งเสริมการใช้ความยืดหยุ่น ข้อยกเว้น และข้อจำกัดในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างสมดุลระหว่างเจ้าของสิทธิ ผู้บริโภค และสาธารณสุขโดยรวม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข ให้ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องการใช้ความยืดหยุ่น การใช้ข้อยกเว้น และการใช้ข้อจำกัดภายใต้ TRIPs และ

⁵ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ข้อมูลประกอบการเจรจาจัดทำสนธิสัญญาการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA), (ออนไลน์), 2565, แหล่งที่มา: <https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/1306/cid/839/iid/3892>.

สาธารณสุข ซึ่งรวมถึงการใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตร (Compulsory Licensing) ของไทย เพื่อป้องกันผลกระทบต่อหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และการเข้าถึงยาและเทคโนโลยีสุขภาพที่จำเป็น

3) ในส่วนทรัพยากรพันธุกรรมและพันธุ์พืช ต้องไม่กระทบวิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อย ในการเก็บรักษาพันธุ์พืชไปปลูกต่อ และการนำผลผลิตผลไปใช้ประโยชน์ และคำนึงถึงหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ การขออนุญาตก่อนเข้าถึง และการทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ ภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (The Convention on Biological Diversity)

4) ให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนาและบริบทของประเทศ ส่งเสริมและผลักดันความร่วมมือในการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญา การส่งเสริม การสร้างสรรค์ การคุ้มครอง และการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกัน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่นำไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม

เมื่อมีกรอบการเจรจาความตกลงดังกล่าว และเพื่อให้การเจรจาสอดคล้องกับกรอบการเจรจา จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถอดบทเรียนเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการเจรจา FTA ของ EFTA ในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญากับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง โดยขอศึกษาข้อบทฯ ของ 4 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ (จากทั้งหมดที่ EFTA ได้มีการจัดทำ FTA ด้วยแล้ว รวม 30 ฉบับ อาทิ EU เกาหลีใต้ แคนาดา ฮังการี อินโดนีเซีย สิงคโปร์ จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และอยู่ระหว่างการเจรจา/รอบังคับใช้อีก 6 ฉบับ อาทิ มาเลเซีย อินเดียน เวียดนาม) เพราะว่าเป็นประเทศที่มีการเจรจาและลงนามสนธิสัญญากับ EFTA เสร็จเรียบร้อยแล้ว (อินโดนีเซีย ลงนามเมื่อ ค.ศ. 2018 จอร์เจีย ลงนามเมื่อ ค.ศ. 2016 ฟิลิปปินส์ ลงนามเมื่อ ค.ศ. 2016 และสิงคโปร์ ลงนามเมื่อ ค.ศ. 2002) ทำให้มีข้อมูลเผยแพร่ต่อสาธารณะ และบางประเทศตั้งอยู่ในภูมิภาคอาเซียนเช่นเดียวกับไทย หรือบางประเทศมีขนาดของประเทศ/เศรษฐกิจไม่ต่างจากไทยมากนัก นอกจากนี้ FTA ของ 4 ประเทศดังกล่าว ยังมีข้อบทด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความเป็นไปได้ที่ EFTA จะเรียกร้องกับไทย ซึ่งการศึกษานี้เป็นการเปรียบเทียบรายละเอียดของข้อบทด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยส่วนใหญ่มีหลักการและสาระสำคัญทั้งที่เหมือนและต่างกันประเด็นต่าง ๆ อาทิ นิยามของทรัพย์สินทางปัญญา สนธิสัญญาระหว่างประเทศ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเจรจาของไทยกับ EFTA ต่อไป สำหรับในประเด็นของลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงจะขอกำหนดประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1) ศึกษาสาระสำคัญ หลักการ และเงื่อนไขของข้อบทเรื่อง ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ภายใต้การเจรจา FTA ระหว่าง EFTA กับประเทศคู่ค้า 4 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย จอร์เจีย ฟิลิปปินส์

และสิงคโปร์ รวมถึงสนธิสัญญาหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาฯ ที่ไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว

2) ศึกษาข้อกำหนดแนวทางการรองรับ ปรับตัว เพื่อการปฏิบัติตามข้อบทรื่อง ลิขสิทธิ์ และสิทธิข้างเคียงของความตกลง FTA ระหว่าง EFTA กับประเทศคู่ค้า 4 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ จอร์เจีย และฟิลิปปินส์ ในส่วนที่เกินกว่า TRIPs ของ WTO

3) ศึกษาวิเคราะห์ทางเลือกเชิงนโยบาย แนวทางการเจรจาต่อรอง และแนวทางการดำเนินงาน ในการผลักดันการกำหนดข้อบทรื่อง ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงในการเจรจา FTA ไทยและ EFTA ที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนาและความแตกต่างของระบบกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของไทย

4) สรุปและนำเสนอข้อมูลแนวทางที่ไทยจะสามารถใช้ประโยชน์จากการกำหนดข้อบทรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิข้างเคียงที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของระดับการพัฒนา ระบบกฎหมาย แนวทางปฏิบัติ ด้านทรัพย์สินทางปัญญาในการเจรจาสนธิสัญญาการค้าเสรีที่ไทยอาจมีส่วนร่วมในอนาคต

2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา

2.2.1 การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

จากประเด็นการศึกษาดังกล่าว ในเบื้องต้น ขอเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในสนธิสัญญาของ EFTA กับประเทศต่าง ๆ ตามตารางที่ 1 โดยมีหัวข้อ ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในสนธิสัญญา FTA ของ EFTA กับประเทศต่าง ๆ

ประเด็น	อินโดนีเซีย	จอร์เจีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
นิยามของทรัพย์สินทางปัญญา (Definition of Intellectual Property)				
“ทรัพย์สินทางปัญญา” ครอบคลุมถึง - ลิขสิทธิ์ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองโปรแกรมคอมพิวเตอร์และการรวบรวมข้อมูล - สิทธิข้างเคียง - เครื่องหมายการค้าของสินค้าและบริการ - สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ซึ่งรวมถึงเครื่องหมายระบุแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) และสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) - แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม - สิทธิบัตร	√	√	√	√ (ยกเว้นเรื่อง สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์)

ประเด็น	อินโดนีเซีย	จอร์เจีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
- การคุ้มครองพันธุ์พืช - การออกแบบวงจรรวม - ข้อมูลที่ไม่เปิดเผย				
สนธิสัญญาระหว่างประเทศ (International Conventions)				
- TRIPs Agreement - Paris Convention (ค.ศ.1883) - Berne Convention (ค.ศ.1886) - Patent Cooperation Treaty (ค.ศ. 1970) - Madrid Protocol (ค.ศ.1989) - UPOV (ค.ศ.1978) หรือ (1991)	✓	✓	✓ (หากไม่เข้าร่วม UPOV กำหนด ให้ปฏิบัติตาม substantive provisions ของข้อบท)	✓ (ยกเว้น PCT, มาดริด และ UPOV)
ภาคีที่ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญา ดังต่อไปนี้ จะต้องพยายามที่จะให้สัตยาบันหรือ ลงนามในสนธิสัญญาฯ - Hague Agreement (ค.ศ.1999) - WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT) (ค.ศ.1996) - WIPO -Copyright Treaty (ค.ศ.1996) - Rome Convention (ค.ศ.1961) - Budapest Treaty (ค.ศ.1977) - Nice Agreement (ค.ศ.1957) - Beijing Treaty (ค.ศ.2012)	✓	✓	✓	✓ (ยกเว้น Rome Convention, Budapest Treaty, Nice Agreement, และ Beijing Treaty)
การไม่กระทบต่อ Doha Declaration on TRIPs (2005) รวมทั้งการแก้ไข TRIPs โดยที่ ประชุมคณะมนตรีใหญ่ WTO เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2548	✓	✓	✓	✓
สิทธิบัตร (Patent)				
- ภูมิภาคต้องให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรสำหรับ การประดิษฐ์ด้านเทคโนโลยี ในกฎหมาย ภายในของภาคีสมาชิก	✓	✓	✓	✓
- ภูมิภาคต้องมีกฎหมายที่ขยายอายุ การ คุ้มครองสิทธิบัตรเพื่อชดเชยกระบวนการขอ อนุมัติการวางตลาด อย่างมากที่สุด 5 ปี หรือ	-	✓	✓	✓

ประเด็น	อินโดนีเซีย	จอร์เจีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
ถาวรระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตรด้วยให้ขยายได้ แต่ไม่เกินไปกว่า 25 ปี				
ข้อมูลที่ไม่เปิดเผย (Undisclosed Information)				
คู่ภาคีต้องป้องกันไม่ให้ผู้อื่นนำข้อมูล การทดสอบของผู้ยื่นรายแรกไปใช้ ในกระบวนการขึ้นทะเบียนฯ/สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในช่วงระยะเวลาที่กำหนด (Data Exclusivity)	✓ (อย่างน้อย 10 ปี)	✓ (อย่างน้อย 6 ปี)	✓ (ไม่กำหนดเวลา)	-
เครื่องหมายการค้า (Trademarks)				
- คู่ภาคีจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือสิทธิในเครื่องหมายการค้าของสินค้าและบริการอย่างเป็นธรรมและเต็มที่ และจะปฏิบัติตามข้อบังคับและขอแนะนำของ WIPO เกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมาย ซึ่งรับรองโดยสมัชชา แห่งสหภาพปารีส เพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม และ การประชุมสมัชชา ค.ศ. 1999	✓	✓	✓	-
- เจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจร้องขอให้ผู้จัดพิมพ์หรือผู้จัดจำหน่ายพจนานุกรมหรืองานอ้างอิงอื่น ๆ ใส่หมายเหตุว่า เครื่องหมายการค้านั้นได้รับการจดทะเบียนแล้วได้	-	✓	-	-
- คู่ภาคีต้องมีกฎหมายที่ป้องกันการระบุแหล่งที่มาของสินค้าที่ไม่ได้มาจากสถานที่ที่ระบุนั้น โดยทำให้ประชาชนเข้าใจผิดถึงต้นกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น	-	-	✓	-
- คู่ภาคีให้ความสำคัญกับหลักการของ WIPO Joint Recommendation ที่คุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง (Well-Known Mark) เมื่อ ค.ศ. 1999 WIPO Joint Recommendation ที่คุ้มครองเครื่องหมายการค้าบนป้ายและอินเทอร์เน็ต ค.ศ. 2001	✓	✓	✓	✓ (ยกเว้น WIPO Joint Recommendation ที่คุ้มครองเครื่องหมายการค้าบนป้ายและอินเทอร์เน็ตฯ)

ประเด็น	อินโดนีเซีย	จอร์เจีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI)				
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ระบุในสนธิสัญญาฯ เป็นการระบุถึงสินค้าที่มีต้นกำเนิด จากประเทศคู่ภาคีหรือภูมิภาคหรือท้องถิ่นใน ประเทศนั้น และมีคุณภาพหรือคุณลักษณะของ สินค้าที่แสดงว่า มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ ดังกล่าวด้วย	✓	✓	✓	-
การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (Protection of Intellectual Property)				
- คู่ภาคีจะต้องปฏิบัติต่อผู้ถือสัญชาติ ของภาคี อีกรายอย่างไม่น้อยกว่าที่ปฏิบัติต่อผู้ถือ สัญชาติอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาคี ข้อยกเว้น จะต้อง เป็นไปตาม Article 4 และ Article 5 ของ TRIPs	✓	✓	✓	✓
- หากภาคีฝ่ายหนึ่งมีการทำสนธิสัญญาทางการ ค้ากับประเทศอื่นที่ไม่ใช่ภาคี โดยมีบทบัญญัติ เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ภาคีจะต้องแจ้ง ประกาศให้ภาคีฝ่ายอื่น ๆ ทราบ และจะต้อง ปฏิบัติต่อภาคีฝ่ายอื่น ๆ อย่างไม่น้อยกว่าที่ ปฏิบัติต่อประเทศ ที่ไม่ใช่ภาคี	✓	✓	✓	-
- คู่ภาคีตกลงที่จะทบทวนบทบัญญัติภายใน ๒ ปี และ Annex (Protection of Intellectual Property) เพื่อจะมุ่งพัฒนาให้ มีระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และ การดำเนินการในทางปฏิบัติ ที่เพียงพอ	✓	✓	✓	✓

เมื่อพิจารณาสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ EFTA เรียกร้องและประเทศต่าง ๆ เข้า เป็นภาคีแล้ว พบว่า ไทยยังไม่ได้เข้าร่วมสนธิสัญญาบางรายการ สรุปได้ตามตารางที่ 2 การเข้าเป็น สมาชิกสนธิสัญญาต่างๆ โดยไทยและประเทศที่ศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 2 การเข้าเป็นสมาชิกสนธิสัญญาต่างๆ โดยไทยและประเทศที่ศึกษา

International Conventions	อินโดนีเซีย	จอร์เจีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย*
TRIPs Agreement	√	√	√	√	√ (1995)
Paris Convention (ค.ศ. 1883)	√	√	√	√	√ (2008)
Berne Convention (ค.ศ. 1886)	√	√	√	√	√ (1931)
Patent Cooperation Treaty (ค.ศ. 1970)	√	√	√	√	√ (2009)
Madrid Protocol (ค.ศ. 1989)	√	X	√	√	√ (2017)
International Convention for the Protection of New Variety of Plant: (UPOV) (ค.ศ. 1978)	X	√	X	X	X
UPOV (ค.ศ. 1991)	X	√	X	√	X
Hague Agreement (ค.ศ.1999)	X	√	X	√	X
WIPO Performances and Phonograms Treaty (ค.ศ. 1996)	√	√	√	√	X
WIPO Copyright Treaty (ค.ศ. 1996)	√	√	√	√	√ (2022)
Rome Convention (ค.ศ. 1961)	X	√	√	√	X
Budapest Treaty (ค.ศ. 1977)	X	√	√	√	X
Nice Agreement (ค.ศ. 1957)	X	√	X	√	X
Beijing Treaty (ค.ศ. 2012)	√	X	X	X	X
Doha Declaration on TRIPs (ค.ศ. 2005)	√	√	√	√	√ (2016)

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า ไทยยังไม่ได้เป็นภาคีสถิติสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (International Convention for the Protection of New Variety of Plant: UPOV) ค.ศ. 1978 หรือ 1991 และ WPPT (ค.ศ. 1996) จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ EFTA จะเรียกร้องให้ไทยเข้าร่วมอย่างน้อย 1 ฉบับ เนื่องจากเป็นข้อเรียกร้องที่พบในเกือบทุก FTA ที่ EFTA ได้จัดทำกับประเทศต่าง ๆ

ดังนั้น จึงสามารถจัดแบ่งกลุ่มข้อเสนอข้อบทเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ประเด็นที่ไม่มีข้อแตกต่างด้านนโยบาย แต่มีความแตกต่างเรื่องการใช้ถ้อยคำเป็นสำคัญ อาทิ หลักการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา นิยาม มาตรการคุ้มครองชั่วคราว กระบวนการทางการแพ่งและอาญา และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยหาก EFTA มีการเรียกร้องกลุ่มนี้กับไทย คณะเจรจาทรัพย์สินทางปัญญาก็อาจสามารถหาข้อสรุปในร่างข้อบททั้งหมดได้ภายในกำหนดเวลาที่ตั้งไว้

ลักษณะที่ 2 ประเด็นที่มีความแตกต่างด้านนโยบาย แต่ยังอยู่ในวิสัยที่สามารถเจรจาได้ เริ่มจากประเด็นที่มีความแตกต่างด้านนโยบายระหว่างกันน้อย อาทิ เครื่องหมายการค้า การบ่งบอกแหล่งที่มา การเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญาต่าง ๆ และการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งรวมถึงด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง โดยหาก EFTA มีการเรียกร้องกลุ่มนี้กับไทย คณะเจรจาด้านทรัพย์สินทางปัญญาก็อาจพยายามหาข้อสรุปในร่างข้อบทในกลุ่มนี้ให้ได้มากที่สุด

ลักษณะที่ 3 ประเด็นที่มีความอ่อนไหวมากและจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการเจรจาประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้สนธิสัญญา FTA ไทยกับ EFTA ต่อไปในอนาคต อาทิ การขดเชยระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตร การผูกขาดข้อมูลการทดสอบยา (Data Exclusivity) และการเข้าเป็นภาคี UPOV

2.2.2 ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง

สามารถแบ่งข้อบทที่เกี่ยวข้องออกได้เป็น 3 ประเด็น ที่สำคัญตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง 15 ในสนธิสัญญา FTA ของ EFTA กับประเทศต่าง ๆ

ประเด็น	อินโดนีเซีย	จอร์เจีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง (Copyright and Related Rights)				
(1) การคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง				
คูภาคีจะมีกฎหมายภายในที่ให้ความคุ้มครองที่เพียงพอแก่ผู้สร้างสรรค์ นักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกภาพและเสียง ผู้ผลิตโสตทัศนวัสดุ และองค์กร แพร่เสียงแพร่ภาพ	√	√	√ (และมืองค์กร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์)	-
คูภาคีจะต้องมีการตรวจสอบให้นักแสดง มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ กระจาย จำหน่าย และเข้าในการแสดงของนักแสดงทั้งที่มีและไม่มีฉบับบันทึกไว้	√	√	-	-
คูภาคีอาจกำหนดกฎหมายภายในให้มีข้อจำกัด หรือข้อยกเว้นในลักษณะเดียวกัน	√	√	-	-

ประเด็น	อินโดนีเซีย	จอร์เจีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ผลิตผลงาน และผู้ร่วมสร้างผลงาน				
คู่มือต้องคุ้มครองนักแสดงเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 50 ปีนับตั้งแต่สิ้นปีที่มี การบันทึก การแสดง การคุ้มครองผู้ผลิตผลงานและ ผู้ร่วมสร้างผลงานเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 50 ปีนับตั้งแต่สิ้นปี ที่มีการนำผลงานออก เผยแพร่หรือบันทึก การแสดง และคุ้มครอง องค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพเป็นระยะเวลา อย่างน้อย 20 ปี นับตั้งแต่สิ้นปีที่ผลงานออก นำเสนอ	√	√	-	-
(2) การเข้าภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศด้านลิขสิทธิ์				
คู่มือต้องดำเนินการตามกฎหมายและ ข้อบังคับในการดูแลและคุ้มครองเจ้าของ ผลงานทั้งภาพและเสียงของการแสดง ที่กำหนดโดยประเทศของคู่มือ รวมถึงการ ปฏิบัติตามสนธิสัญญา WPPT	√	√	-	√
(3) การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (รวมถึงลิขสิทธิ์) และมาตรการ ณ จุดผ่านแดน				
คู่มือต้องมีกระบวนการสำหรับเจ้าของสิทธิ ในการยื่นขอให้มีการระงับการปล่อยสินค้า นำเข้าและส่งออกที่ต้องสงสัยว่า เป็นสินค้า ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา	√	√	√ (เฉพาะสินค้า ละเมิดเครื่องหมาย การค้าและลิขสิทธิ์)	-
คู่มือต้องกำหนดให้พนักงานศุลกากรระงับ การปล่อยสินค้าต้องสงสัยที่มีการ ยื่นขอให้ ระงับการปล่อยสินค้า หรือ ตรงตามข้อมูลที่ เจ้าของสิทธิได้แจ้งไว้ กับกรมศุลกากร	√ (เฉพาะสินค้า ละเมิดเครื่องหมาย การค้าและลิขสิทธิ์)	√	√ (เฉพาะสินค้า ละเมิดเครื่องหมาย การค้าและลิขสิทธิ์)	-
คู่มือต้องมีกระบวนการและโทษทางอาญา สำหรับการละเมิดเครื่องหมายการค้าและ ลิขสิทธิ์โดยเจตนาในขนาด ที่เป็นเชิงพาณิชย์	√	√ (ครอบคลุม ทรัพย์สินทาง ปัญญาทุก ประเภท)	√	-

จากตารางที่ 3 ขอวิเคราะห์ประเด็นลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ดังนี้

(1) การคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง แบ่งได้เป็น 4 เรื่องสำคัญ ได้แก่

(1.1) การให้ความคุ้มครองที่เพียงพอแก่ผู้สร้างสรรค์ นักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกภาพ และเสียง ผู้ผลิตโสตทัศนวัสดุ และองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ โดย EFTA ได้เรียกร้องให้อินโดนีเซีย จอร์เจีย และฟิลิปปินส์ต้องมีกฎหมายภายในที่เพียงพอในการคุ้มครองสร้างสรรค์ นักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกภาพและเสียง ผู้ผลิตโสตทัศนวัสดุ และองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพในงานอันมีลิขสิทธิ์ การแสดง สิ่งบันทึกภาพและเสียง โสตทัศนวัสดุ และการแพร่เสียงแพร่ภาพของบุคคลดังกล่าว นอกจากนี้สำหรับฟิลิปปินส์ EFTA ยังเรียกร้องให้ฟิลิปปินส์ส่งเสริมและจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ รวมทั้งสนับสนุนองค์กรดังกล่าวให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และน่าเชื่อถือได้ด้วย การให้ความคุ้มครองดังกล่าวตามที่ EFTA เรียกร้องอินโดนีเซีย จอร์เจีย และฟิลิปปินส์ นั้น เป็นการคุ้มครองที่สอดคล้องกับ TRIPs และ Berne Convention (ค.ศ. 1886) ที่ไทยเป็นภาคีอยู่แล้ว

(1.2) นักแสดงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ กระจาย จำหน่าย และเช่าในการแสดงของนักแสดงทั้งที่มีและไม่มีการบันทึกไว้ โดย EFTA ได้เรียกร้องเรื่องดังกล่าวต่ออินโดนีเซียและจอร์เจีย ซึ่งกล่าวได้อีกนัยหนึ่งคือ ให้ดำเนินการตามข้อกำหนดของสนธิสัญญา WPPT ในมาตรา 5-10 สำหรับอินโดนีเซีย และในมาตรา 5-14 สำหรับจอร์เจีย สำหรับ ข้อเรียกร้องนี้ ไทยอยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์เพื่อให้รองรับการเข้าเป็นภาคีดังกล่าว

(1.3) การกำหนดกฎหมายภายในให้มีข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นในลักษณะเดียวกันเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ผลิตผลงานและผู้ร่วมสร้างผลงาน โดย EFTA ได้เรียกร้องเรื่องดังกล่าวต่ออินโดนีเซียและจอร์เจีย ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องที่กำหนดให้ดำเนินการโดยสมัครใจ และไม่ได้ผูกมัดให้คู่เจรจาต้องดำเนินการ ในการนี้ กฎหมายไทยก็ได้มีการกำหนดในเรื่องดังกล่าวตามข้อกำหนดของ TRIPs ไว้ด้วยแล้ว

(1.4) การคุ้มครองนักแสดงเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 50 ปีนับตั้งแต่สิ้นปีที่มีการบันทึกการแสดง การคุ้มครองผู้ผลิตผลงานและผู้ร่วมสร้างผลงานที่ผลงานเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 50 ปีนับตั้งแต่สิ้นปีที่มีการนำผลงานออกเผยแพร่หรือบันทึกการแสดง และคุ้มครององค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 20 ปีนับตั้งแต่สิ้นปีที่ผลงานออกนำเสนอ โดย EFTA ได้เรียกร้องเรื่องดังกล่าวต่ออินโดนีเซียและจอร์เจีย ซึ่งเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับ TRIPs ที่ทั้งอินโดนีเซีย จอร์เจีย และไทย เป็นภาคี

(2) การเข้าภาคีสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านลิขสิทธิ์ EFTA ได้เรียกร้องให้ประเทศคู่ภาคีเข้าร่วมเป็นภาคีหรือพยายามที่จะเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา WCT และสนธิสัญญา WPPT ซึ่งเรียกโดยรวมว่า Internet Treaties ซึ่งปัจจุบันมีประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคี Internet Treaties แล้วกว่า 110 ประเทศ (ข้อมูล ณ ปี 2566) และ 4 ประเทศ ที่ถูกหยาบยกขึ้นเป็นประเทศกรณีศึกษา

ในรายงานฉบับนี้ (คือ อินโดนีเซีย จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์) ก็ต่างเข้าร่วมเป็นภาคี Internet Treaties แล้ว รวมถึงสนธิสัญญาปักกิ่งว่าด้วยการแสดงในโสตทัศนวัสดุ (Beijing Treaty on Audiovisual Performances 2012) (เฉพาะสนธิสัญญาปักกิ่ง พบว่า เป็นข้อเรียกร้องต่ออินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์เท่านั้น)

ข้อเรียกร้องในการเข้าร่วม Internet Treaties นี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อไทยมากนัก เนื่องจากเป็นสนธิสัญญาที่เป็นมาตรฐานสากลที่มีความสำคัญในเวทีการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ประกอบกับไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสถิติสัญญา WCT แล้วเมื่อปี 2565 และอยู่ระหว่างการปรับแก้ไข พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา WPPT ซึ่งมีมาตราที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับประเด็นสำคัญในการคุ้มครองงานลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล โดยมีการเพิ่มสิทธิให้กับนักแสดง อาทิ สิทธิในการทำซ้ำ สิทธิในการทำให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงการแสดงที่บันทึกไว้ และสามารถให้เข้าถึงที่บันทึกการแสดง นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างวันที่ 24 กรกฎาคม-8 กันยายน 2566 ได้มีการเปิดรับฟังความเห็นต่อประเด็นดังกล่าวในร่าง พ.ร.บ.ฯ ฉบับแรก และขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา ก่อนเสนอขอความเห็นชอบต่อ ครม. และรัฐสภาต่อไป

สำหรับ Beijing Treaty EFTA ได้เรียกร้องให้อินโดนีเซียและจอร์เจียพยายามที่จะเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาฯ แต่สำหรับฟิลิปปินส์ EFTA ได้เรียกร้องให้มีการดำเนินการที่สอดคล้องกับสนธิสัญญาฯ แม้จะไม่ได้เข้าเป็นภาคีก็ตาม สำหรับไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ในการเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญา ดังกล่าว จึงต้องมีการพิจารณาเตรียมแนวทางการเจรจา หากมีข้อเรียกร้องจาก EFTA เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศต่อไป

(3) การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และมาตรการ ณ จุดผ่านแดน มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงที่สำคัญ ได้แก่

(3.1) การมีกระบวนการสำหรับเจ้าของสิทธิในการยื่นขอให้มีการระงับการปล่อยสินค้านำเข้าและส่งออกที่ต้องสงสัยว่าเป็นสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดย EFTA ได้เรียกร้องอินโดนีเซียและจอร์เจียในประเด็นดังกล่าวสำหรับสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท แต่สำหรับฟิลิปปินส์ EFTA ได้เรียกร้องเฉพาะสำหรับสินค้าที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์เท่านั้น ซึ่งเป็นเพราะกฎหมายฟิลิปปินส์กำหนดให้อำนาจเจ้าของสิทธิในการยื่นขอให้มีการระงับการปล่อยสินค้านำเข้าและส่งออกที่ต้องสงสัยว่าเป็นสินค้าละเมิดเฉพาะแค่เครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายไทย ดังนั้น หาก EFTA เรียกร้องประเด็นดังกล่าวกับไทย คณะเจรจาต้องมีท่าทีการเจรจาในการต่อรอง EFTA เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของไทย

(3.2) การให้พนักงานศุลกากรระงับการปล่อยสินค้าต้องสงสัย (Suspension of Release) ที่มีการยื่นขอให้ระงับการปล่อยสินค้าต้องสงสัยหรือสินค้าที่ตรงตามข้อมูลที่เจ้าของสิทธิได้แจ้งไว้กับกรมศุลกากร โดย EFTA ได้เรียกร้องจอร์เจียในประเด็นดังกล่าวสำหรับสินค้าละเมิด

ทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท แต่สำหรับอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ EFTA ได้เรียกร้องสำหรับเฉพาะสินค้าที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์เท่านั้น ตามกฎหมายของไทย พนักงานศุลกากรมีอำนาจในการดำเนินการดังกล่าวได้เพียงเฉพาะสินค้าที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์เท่านั้น ด้วยเช่นกัน

(3.3) การมีกระบวนการและโทษทางอาญาสำหรับการละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์โดยเจตนาที่เป็นเชิงพาณิชย์ โดย EFTA ได้เรียกร้องอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ในประเด็นดังกล่าวเฉพาะสำหรับสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ แต่สำหรับจอร์เจีย EFTA ได้เรียกร้องสำหรับสินค้าที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท สำหรับไทย กฎหมายมีกระบวนการและกำหนดโทษทางอาญาเฉพาะสำหรับการละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ในประเด็นดังกล่าวเท่านั้น เช่นเดียวกับอินโดนีเซียกับฟิลิปปินส์

ข้อเรียกร้องของ EFTA ตามข้อ (3.1) และ (3.2) ที่มีการขยายการระงับการปล่อยสินค้านำเข้าและส่งออกที่ต้องสงสัยว่าเป็นสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท และตามข้อ (3.3) ให้มีกระบวนการและโทษทางอาญาสำหรับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทโดยเจตนาที่เป็นเชิงพาณิชย์ ล้วนเป็นข้อเรียกร้องเกินไปกว่า TRIPs (ที่กำหนดไว้เพียงกับสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์เท่านั้น) ทำให้มีผู้มีส่วนได้เสียบางส่วนมีความกังวลในด้านการที่จะบ่งชี้ได้ว่า สินค้าที่ต้องสงสัยนั้นเป็นสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอื่น (นอกจากเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรได้รับแจ้งข้อมูลจากเจ้าของสิทธิไว้แล้ว) โดยเฉพาะสิทธิบัตรหรือสิทธิบัตรการออกแบบ ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความซับซ้อน และอาจไม่สามารถบ่งชี้ได้ด้วยตาเปล่าหรือจากข้อมูลที่พนักงานได้รับแจ้งไว้เท่านั้น ต้องส่งสินค้าไปตรวจทางวิทยาศาสตร์ เพราะผู้ตรวจต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พร้อมกับมีเจ้าของสิทธิบัตรมายืนยันว่าเป็นของละเมิด ซึ่งหากมีการระงับสินค้าที่ไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจริง ก็จะมีผลกระทบต่อการค้าถึงสินค้าดังกล่าวของผู้บริโภคและประชาชนในวงกว้างได้ ดังนั้น หากไทยต้องมีการเจรจากับ EFTA ในประเด็นดังกล่าวควรคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในวงกว้างดังกล่าวด้วย

2.2.3 Regional Comprehensive Economic Partnership หรือ RCEP

ประกอบด้วย 15 ประเทศสมาชิก ที่ได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญาครบแล้ว (ประเทศสมาชิก ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์) เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2566 มี 20 ข้อบท และ 4 ภาคผนวก แนบท้าย อาทิ การค้าสินค้า กฎถิ่นกำเนิดสินค้า การค้าบริการ พิธีสารศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การแข่งขันทางการค้า รวมถึงทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อบท RCEP ด้านทรัพย์สินทางปัญญามีสาระสำคัญครอบคลุมประเด็นด้านทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท และการกำหนดให้ประเทศสมาชิกเข้าเป็นภาคี Internet Treaties ที่จะสร้างมาตรฐานการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ในภูมิภาค ซึ่งเป็นไปตามนโยบายการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาของไทย

ในปัจจุบัน สำหรับข้อบท RCEP ในเรื่องการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1) ยกกระดับมาตรฐานการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล เพื่อป้องกันการเข้าถึงและการใช้งานสร้างสรรค์บนอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายดิจิทัล และให้มั่นใจได้ว่า เจ้าของลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เมื่อผลงานสร้างสรรค์ได้รับการเผยแพร่ผ่านระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกเข้าเป็นภาคี WIPO Internet Treaty

2) กำหนดให้ประเทศสมาชิกส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (Collective Management Organizations: CMO) ที่เหมาะสม เพื่อให้การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับงานลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงเป็นไปอย่างโปร่งใส เปิดเผย เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อสมาชิก ซึ่งอาจรวมถึงการเปิดเผยการจัดเก็บข้อมูลและการแบ่งค่าตอบแทน (Collection and distribution of royalties)

3) การคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีและมีมาตรการเยียวยาที่เหมาะสมเมื่อมีการหลบเลี่ยงมาตรการทางเทคโนโลยี และการคุ้มครองข้อมูลการบริหารสิทธิและมีมาตรการเยียวยาที่เหมาะสมเมื่อมีการละเมิดข้อมูลการบริหารสิทธิ และอาจกำหนดข้อจำกัดและข้อยกเว้นได้

4) ประเทศสมาชิก RCEP ยืนยันพันธกรณีที่จะกำหนดให้รัฐบาลกลาง ใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ที่ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง และสนับสนุนให้หน่วยงาน / รัฐบาล ส่วนภูมิภาค ดำเนินการดังกล่าวด้วย

5) RCEP ได้กล่าวถึงการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในยุคดิจิทัล (Enforcement in the digital environment) ว่า ให้มีกระบวนการบังคับใช้สิทธิฯ ทั้งทางแพ่งและทางอาญาสำหรับกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้าบนสื่อดิจิทัลเช่นเดียวกับการละเมิดฯ ในกรณีปกติ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อบท RCEP เรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงดังกล่าวกับข้อบทของ EFTA กับประเทศกรณีศึกษา 4 ประเทศข้างต้น จะเห็นว่า ไทยยอมรับการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา WCT และสันติสัญญา WPPT ได้ ซึ่งขณะนี้ ไทยได้เข้าเป็นภาคีสันติสัญญา WCT แล้วเมื่อ พ.ศ. 2565 และกรมทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไขกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับพันธกรณีสันติสัญญา WPPT ให้แล้วเสร็จภายใน 5 ปี หลังจากที่สันติสัญญามีผลบังคับใช้หรือภายใน พ.ศ. 2569

2.3 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อเรียกร้องด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงที่ EFTA เรียกร้องกับคู่ภาคี จำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ตามตารางที่ 3 ที่เปรียบเทียบประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงในสนธิสัญญาของ EFTA กับประเทศต่าง ๆ จะเห็นว่า EFTA มีการเรียกร้องประเทศคู่ภาคีดังกล่าวที่แตกต่างกัน โดยสามารถสรุปผลการศึกษาและแบ่งข้อเรียกร้องได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ (1) ข้อเรียกร้องที่เน้นเฉพาะการให้ความคุ้มครองตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ EFTA ได้เรียกร้องทั้งอินโดนีเซีย จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ให้ดำเนินการตามกฎหมายและข้อบังคับ ในการดูแลและคุ้มครองเจ้าของผลงานทั้งภาพและเสียงของการแสดงที่กำหนดโดยประเทศของคู่ภาคี รวมถึงการปฏิบัติตามสนธิสัญญา WPPT ซึ่งปัจจุบันประเทศคู่ภาคี ทั้ง 4 ประเทศดังกล่าว ได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญา WPPT และมีผลบังคับใช้แล้ว กล่าวคือ อินโดนีเซีย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548 จอร์เจีย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม 2545 ฟิลิปปินส์ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม 2545 และสิงคโปร์ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน 2548

ลักษณะที่ (2) ข้อเรียกร้องที่ครอบคลุมการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเฉพาะสำหรับเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ คือ นอกจาก EFTA จะเรียกร้องอินโดนีเซีย จอร์เจีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ให้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญา WPPT แล้ว EFTA ยังเรียกร้องอินโดนีเซีย จอร์เจีย และฟิลิปปินส์ ให้มีความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงตาม TRIPs ทั้งการให้ความคุ้มครองที่เพียงพอแก่ผู้สร้างสรรค์ นักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกภาพและเสียง ผู้ผลิตโสตทัศนวัสดุ และองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ การให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่นักแสดง การมีข้อจำกัดและข้อยกเว้นเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ผลิตผลงานกับผู้ร่วมสร้างผลงาน การกำหนดอายุการคุ้มครองสำหรับนักแสดง ผู้ร่วมสร้างสรรค์ และองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ และเรียกร้องให้อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิแต่จำกัดเฉพาะสิทธิในเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์เท่านั้นอีกด้วย

ลักษณะที่ (3) ข้อเรียกร้องที่ครอบคลุมการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิ ในทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท นอกจากข้อเรียกร้องที่ EFTA เรียกร้องกับคู่ภาคีตามที่กล่าวถึง ในลักษณะที่ (1) และ (2) แล้ว EFTA ยังได้เรียกร้องจอร์เจียให้มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทอีกด้วย ซึ่งก่อนที่จอร์เจียจะทำสนธิสัญญา FTA กับ EFTA จอร์เจียมีกฎหมาย ณ จุดผ่านแดน ด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการระงับการปล่อยสินค้านำเข้าและส่งออกที่ต้องสงสัยว่าเป็นสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในบางประเภท ได้แก่ ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง สิทธิในฐานข้อมูล (databases) เครื่องหมายการค้า ชื่อของแหล่งกำเนิด (appellations of origin) และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ EFTA และจอร์เจียได้ลงนามทำสนธิสัญญา FTA ระหว่างกัน

เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2559 จอร์เจียได้มีการแก้ไขกฎหมาย ณ จุดผ่านแดนดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวครอบคลุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท และทำให้ FTA เฉพาะระหว่างประเทศสมาชิก EFTA อย่างไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และจอร์เจียมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2560 และมีผลบังคับใช้รวมถึงสวิตเซอร์แลนด์และลิกเตนสไตน์ต่อมา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2561 ตามลำดับ

จากข้อมูลข้อเรียกร้องที่เกี่ยวข้องกับด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงของ EFTA ทั้ง 3 ลักษณะ ประกอบกับ ท่าทีไทยตาม RCEP จะเห็นได้ว่า หาก EFTA เรียกร้องไทยตามลักษณะที่ (1) หรือ (2) ก็อาจจะทำให้การเจรจา FTA ของไทยกับ EFTA ประสบผลสำเร็จได้ไม่ยากนัก แต่หาก EFTA เรียกร้องไทยตามลักษณะที่ (3) คือ ต้องการการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท ก็อาจจะทำให้ไทยต้องแก้กฎหมายซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยในการบริหารธุรกิจอย่างระมัดระวัง และต้องตรวจสอบสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทั้งของผู้อื่นและตนเองอย่างรอบคอบด้วย

บทที่ 3

ข้อเสนอ

จากข้อมูลการวิเคราะห์การศึกษาตามข้อ 2.2 ในบทที่ 2 จะเห็นว่า ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นประเด็นที่ประเทศคู่เจรจา โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วและเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาจำนวนมาก อย่างเช่น EFTA จะให้ความสำคัญและเรียกร้องประเทศคู่เจรจาในการทำ FTA ซึ่งไทยควรพิจารณาการเจรจาอย่างรอบคอบ เพื่อใช้ในการต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับอย่างสูงสุด ผู้ศึกษาจึงจะขอเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย หาก EFTA เรียกร้องไทยด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงตามข้อเรียกร้องที่แบ่งได้เป็น 2 ฉากทัศน์ตามสรุปผลการศึกษาข้อ 2.3 (ฉากทัศน์ที่ 1 คือ ลักษณะที่ 1 และ 2 และฉากทัศน์ที่ 2 คือ ลักษณะที่ 3) ดังนี้

3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ข้อเรียกร้องด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงตามฉากทัศน์ที่ 1 รัฐบาลควรมีนโยบายที่สำคัญได้แก่

1) เร่งรัด กำกับและกวดขันการดำเนินการตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด สำหรับการดูแลและคุ้มครองเจ้าของผลงานด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ทั้งภาพและเสียงของการแสดงที่กำหนดโดยประเทศคู่ภาคี และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิสำหรับเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์

2) เร่งรัดการแก้ไขกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา WPPT โดยเร็วที่สุด อันจะช่วยยกระดับการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเข้มแข็ง ทำให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจในการทำธุรกิจในไทยมากขึ้น อีกทั้งยังตอบสนองนโยบายรัฐบาล ตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทอีกด้วย

ข้อเรียกร้องด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงตามฉากทัศน์ที่ 2 รัฐบาลควรมีนโยบายที่สำคัญได้แก่

1) จัดทำยุทธศาสตร์ในการเจรจาต่อรองที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศ ทั้งในภาพรวมของการเจรจาและการเจรจาเฉพาะด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย

2) ออกกฎหมายและมาตรการ ณ จุดผ่านแดน เพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท ซึ่งรวมถึงกระบวนการในการยื่นขอรับการปล่อยสินค้านำเข้าและส่งออกที่ต้องสงสัยว่าละเมิดสิทธิ การกำหนดให้พนักงานศุลกากรระงับการปล่อยสินค้าต้องสงสัยที่มีการยื่นขอให้ระงับการปล่อยสินค้าหรือตรงตามข้อมูลที่เจ้าของสิทธิได้แจ้งไว้กับกรมศุลกากร และต้องมีกระบวนการและโทษทางอาญาสำหรับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทโดยเจตนาในขนาดที่เป็นเชิงพาณิชย์ เพื่อใช้ประกอบการเจรจา โดยมีเป้าหมายให้เกิดมาตรฐานที่ทัดเทียมกับระดับของประเทศที่พัฒนาแล้ว

3) มีมาตรการในการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจ โดยเฉพาะในด้านกฎหมายและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งมีมาตรการรองรับที่เหมาะสม ซึ่งจะตอบสนองนโยบาย การส่งเสริมผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการยุคใหม่ ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ การใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ และพัฒนาระบบคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายได้รับการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ จึงขอเสนอการดำเนินการ ดังนี้

1) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเร่งรัด กำกับและกวดขันการดำเนินการตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะด้านลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ทั้งภาครัฐ (อาทิ ตำรวจ กรมศุลกากร) เอกชน (อาทิ เจ้าของสิทธิ เจ้าของธุรกิจ) ประชาสังคม และประชาชน ควรยกระดับความเคร่งครัดในการให้ความคุ้มครองและการบังคับใช้กฎหมาย ไม่ละเมิดงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียงของผู้อื่น โดยเฉพาะสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ และสิทธิในการแสดง ทั้งภาพ ภาพเคลื่อนไหว การบันทึกและสัญญาณการถ่ายทอดการแสดงผล ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการหารือ เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการในการดำเนินการดังกล่าวอย่างเคร่งครัดและรัดกุม อีกทั้งควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงโทษที่จะได้รับหากมีการละเมิดด้วย

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา WPPT รวมถึงสนธิสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ ด้านลิขสิทธิ์ (อาทิ กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานกฤษฎีกา) และภาคเอกชน เจ้าของสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการแสดง อาทิ นักแสดง ผู้กำกับ ผู้ผลิตสื่อ ผู้สร้างเสียงประกอบ ผู้จัดทำและส่งสัญญาณถ่ายทอดการแสดงผล ควรเร่งรัดและให้ความร่วมมือในการผลักดันให้การแก้ไขกฎหมายเป็นไปตามสนธิสัญญาฯ โดยเร็วที่สุด รวมทั้งควรจัดทำช่องทางสื่อสารต่อสาธารณชนถึงสิ่งที่จะดำเนินการตามสนธิสัญญาฯ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและคลายความกังวลให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบและต้องปฏิบัติตามข้อบทด้านทรัพย์สินทางปัญญา

นอกจากนี้ การแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา WPPT ดังกล่าว ยังจะช่วยยกระดับการพัฒนาการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ในไทยให้สูงขึ้น สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์และนโยบายของประเทศ อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในการเจรจาความตกลงกับประเทศคู่เจรจาอื่นได้ด้วย

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาควรหารือกันรวมถึงทุกภาคส่วน และจัดทำยุทธศาสตร์ในการเจรจาต่อรองที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศ โดยต้องศึกษาผลดีและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น หากไทยต้องยอมรับข้อเรียกร้องของ EFTA ในฉกทศน์ต่าง ๆ และจัดทำมาตรการรองรับสำหรับผู้ได้รับผลกระทบ อาทิ จากการเข้าถึงการแสดงหรือสินค้าในราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากมีการเรียกเก็บค่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาต่าง ๆ มากขึ้น โดยอาจมีกลยุทธ์หรือนโยบายในการบริหารและกำกับดูแลการเรียกเก็บค่าสิทธิดังกล่าวด้วย

ทั้งนี้ คณะเจรจาควรเจรจากับคู่เจรจาในการยินยอมให้ความยืดหยุ่น เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ประเทศ และยืดเวลาการปฏิบัติตามข้อบ่งชี้ทั้งหมดภายใต้สนธิสัญญาตามความเหมาะสมในบริบทการพัฒนาของประเทศ รวมถึงเจรจาต่อรองเพื่อขอเวลาในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามสนธิสัญญาดังกล่าวด้วย

4) จัดทำมาตรการในการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจ โดยเฉพาะในด้านกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้น เพื่อรองรับการคุ้มครองและการบังคับใช้กฎหมายกับสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาคเอกชนที่ต้องพึ่งทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นในการประกอบธุรกิจ และควรมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ในการสร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการยุคใหม่

5) จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เพื่อการสร้างความรู้ความตระหนักรู้และเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น

6) สนับสนุนหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านงบประมาณและกำลังคน ในการพัฒนาระบบและยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้สูงขึ้นในทุกมิติ ตั้งแต่การสร้างสรรค่นวัตกรรม การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ การคุ้มครองงานทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มแข็ง และการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวด

7) จัดทำมาตรการรองรับการปรับตัวของผู้เกี่ยวข้อง โดยควรออกกฎหมายหรือกฎระเบียบและ/หรือ จัดตั้งกลไกรองรับและเยียวยา หรือบรรเทาปัญหาผู้ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงประชาชนที่ต้องพบอุปสรรคมากขึ้น หรือกลุ่มที่ต้องต่อสู้คดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา อันเป็นผลจากการที่ยังไม่สามารถปรับตัวได้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กรอบความตกลงดังกล่าว

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. แผนยุทธศาสตร์กรมทรัพย์สินทางปัญญา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570).

กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์, 2565.

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี ของกระทรวงพาณิชย์ (พ.ศ. 2566-

2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2565.

ศิริพัทธ์ วัชรภักย์. บทบาทของไทยกับการผลักดันการเจรจาข้อบทร่องทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความร่วมมือ RCEP ที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิก.

กรุงเทพฯ: กองพัฒนาความร่วมมือทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2565.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ข้อมูลประกอบการเจรจาจัดทำสนธิสัญญาการค้าเสรีระหว่างไทยกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA). (ออนไลน์). 2565. แหล่งที่มา:

[https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/1306/cid/839/iid/3892.](https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/1306/cid/839/iid/3892)

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. โครงการศึกษาผลกระทบจากการจัดทำสนธิสัญญาการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป. (ออนไลน์). 2563. แหล่งที่มา: [https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/1306/cid/838/iid/3848.](https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/1306/cid/838/iid/3848)

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. สรุปสาระสำคัญของสนธิสัญญาหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP). (ออนไลน์). 2563. แหล่งที่มา: [https://www.dtn.go.th/th/content/categories/detail/id/33/cid/716/iid/1466.](https://www.dtn.go.th/th/content/categories/detail/id/33/cid/716/iid/1466)

นุสรรา กาญจนกุล. ความพร้อมของไทยและผลกระทบของการเป็นภาคี “สนธิสัญญาอินเทอร์เน็ต” ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก. (ออนไลน์). 2560. แหล่งที่มา:

[https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/nbt/nbt9/IS/9054.pdf.](https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/nbt/nbt9/IS/9054.pdf)

European Free Trade Association. Georgia | European Free Trade Association. (Online). Available from: [https://www.efta.int/free-trade/free-trade-agreements/georgia.](https://www.efta.int/free-trade/free-trade-agreements/georgia)

European Free Trade Association. Indonesia | European Free Trade Association. (Online). Available from: <https://www.efta.int/free-trade/free-trade-agreements/indonesia>.

European Free Trade Association. Philippines | European Free Trade Association. (Online). Available from: <https://www.efta.int/free-trade/free-trade-agreements/philippines>.

European Free Trade Association. Singapore | European Free Trade Association. (Online). Available from: <https://www.efta.int/free-trade/free-trade-agreements/singapore>.

Georgia Copyright Association. Protection of Intellectual Property Rights (IPR) in Georgia. (Online). Available from: https://gca.ge/uploads/files/leaflet_on_IRP_protection_-_FINAL-EN.pdf.

World Intellectual Property Organization. Law of Georgia No. 1723-III of December 13, 2017. on Border Measures Related to Intellectual Property. (Online). 2017. Available from: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ge/ge069en.pdf>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวนวรรตน์ ตันกมลასัน
ประวัติการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> – วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สุขภาพ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ – M.B.A. มหาวิทยาลัย Texas A&M-Commerce สหรัฐอเมริกา – ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายเศรษฐกิจ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548	นักวิชาการพาณิชย์ 4 กองเครื่องหมายการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญา
พ.ศ. 2550	นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ กองส่งเสริมการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา
พ.ศ. 2552	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กองส่งเสริมการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา
พ.ศ. 2557	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ กองส่งเสริมการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา
พ.ศ. 2559	อัครราชทูตที่ปรึกษาและ Head of Chancery คณะผู้แทนถาวรไทย ประจำองค์การการค้าโลกและองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ณ นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์
พ.ศ. 2564	หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน กองส่งเสริมการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา
พ.ศ. 2566	ผู้อำนวยการกองความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมทรัพย์สินทางปัญญา
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา